GAUTENG PROVINCE
EDUCATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TLHAHLOBO YA GARE GA NGWAGA
KREITI YA 12

PHUPU 2026

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

SEPEDI HOME LANGUAGE P1

C2161P

MEPUTSO: **70**

NAKO: **2 Diiri**

X05

10 matlakala

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO, e lego YA A, YA B le YA C.

   KAROLO YA A: Tekatlhaologanyo (30)
   KAROLO YA B: Kakaketšo (10)
   KAROLO YA C: Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo. (30)

2. Bala ditaelo KA MOKA ka tlhokomelo.

3. Araba dipotšišo KA MOKA.

4. Thoma KAROLO YE NNGWE LE YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.

5. Thala mothalo morago ga KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.

6. Dikarabo di nomorwe go swana le dipotšišo.

7. Hlokomela mopeleto le tlhamo ya mafoko.

8. Nako yeo e ukanywago ge go arabja lephephe le e ka ba ka tsela ye:

   KAROLO YA A: Metsotso ye e ka bago ye 50
   KAROLO YA B: Metsotso ye e ka bago ye 30
   KAROLO YA C: Metsotso ye e ka bago ye 40

9. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go bonagala.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO

POTŠIŠO YA 1

1.1 Bala setšweletšwa sa ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA A

E FELETŠE MOYENG

1 Ka morago ga go hwetša lerwa la tšhelete. Okaseke morutwana wa sekolong se se phagamego sa Bokamoso, o ile a tlogela sekolo ka mphato wa lesometee e lego Kreiti ya lesometee, ka ge a ile a forwa ke yona tšhelete yeo a e hweditšego morago ga go hwetša dikgobalo kotsing ya sefatanaga a na le mengwaga ye lesomehlano. Ka bo madimabe kotsi yeo e ile ya feta ka maphelo a batswadi ba gagwe ba le babedi. A šala le rakgadiagwe e lego phejana ka gabo tatagwe. E be e le kotsi ya masetlapelo e le ruri ka ge e tlogetše ngwana e le tšhiololo ka dikgobalo tša hlogo le dikgopo tša go robega. O ile go tšwa bookelong a dula le go okwa ke rakgadiagwe go fihlela a boela sekolong go sena molato. Dikgopelo tša tšhelete ya RAF tša dirwa gwa dulwa go letetšwe gore mmušo o tla ba phumula megokgo. Ka ge a be a sa šome, go phelwa fela ka mphiwafela wa mmušo wa ditšhiololo molato o se gona.

2 Bothata bo ile bja ntšha nko ge Okaseke a hwetša tšhelete ya RAF go tšwa mmušong. Ka ge e ile ya tsenela pankeng ya gagwe ka ge a be a šetše a na le mengwaga ye lesomeseswai. Okaseke a thoma go se sa tsena sekolo gabotse mola a be a se sa kwa le ge rakgadiagwe a leka go mo eletša. O ile a fetša a boditše rakgadiagwe serokaphatla gore a mo tšwele ka motse ka ge a sa hlwe a hloka thušo ya gagwe ebile a mo phediša boima ka gabo. Aowa rakgadiagwe a se ganane le selo a fetša ka la gore “se se sa felego se a hlola ngwana kgaetšedi” e le ge a be a bona Okaseke a ikgapa a ikgoroša a sa hlwe a kgalega le go laolega. “Ka le lengwe la matšatši o tla nkgopola”, mantšu ao ka moka a tsena a etšwa tsebeng tša Okaseke ka ge a thomile go ikgapa a ikgoroša.

3 Lapa la gabo la fetoga boralokelo bja bašimane le banenyana. Bagwera ba banenyana ba thoma go hlwa le go ipshina ka gabo Okaseke moo le baagišane ba lekilego go kgalema fela ba fetolwa ka mahlapa fela. O tla hwetša Okaseke a farafarilwe ke methepana go nwewa, go kgogwa diphaephe, go dirišwa le diokobatši mola go lebetšwe ka dithuto. Bothata e bile ge Okaseke a reka sefatanaga seo se bego se kitima lebelo la go šiiša namana tša mmele. Koloi ya gona e bitšwa Polo GTI ye e bego e re ge a rotoga, mmila o šala o sena le ka motho o tee wa go sepela ka dinao ka mokgwa woo ebego e rotoga ka lebelo ka gona le modumo ya godimo. Okaseke o phetše bophelo bja go se hloke bagwera ka ge a be a ba rekela diaparo tša go bitša tšhelete ya godimo, ba robala dihotele tša naletšana tše hlano, ba sepela ka difofane go ya go la Kapa. Batho ba tla ba phela moo o ka rego bophelo bo a fela ele ruri.

4 Go ile go tla thatafa ya ba ge Okaseke a lemoga gore o timeletšwe ke dikarata tša dipanka le sellathekeng sa gagwe ge ba le Kapa le lekgarebe la gagwe le bagwera ba bona ba bane. Ba tšere matšatši a mabedi ba nyakana le dikarata tšeo gomme ka letšatši la boraro ge ba eya pankeng a hwetša tšhelete e tšerwe ke digongwane ka moka mola ye ntši e dumeletšwe go reka ka go tšwa thwii ka go šomiša dikarata tšeo. Gape bagologolo ba re moroto wa tšhiwana o elela le serope. Okaseke a sa le bothateng bjalo, motswadi wa yo mongwe wa bagwera ba gagwe Lefa yo a nago le yena gona moo go la Kapa a mo leletša mogala go mo tsebiša gore rakgadiagwe o hlokofetše gae, ge ba tšwela ntle ba hwetša koloi yela le yona e utswitšwe. 35 40

5 Ijo! Ngwana wa batho o tla bona a dirile eng ka ge a feditše dimilione tše tharo ka ngwaga o tee fela. Bagwera ba lekile go kgomaganya mašeleng ka go rekiša diaparo tše dingwe gore ba fihle gae ka pese. Ba rile go goroga le go fologa pese ya be ge ba bonane la mafelelo mohlang woo. Go tletše boitsholo le go itlhoya. Okaseke ka morago ga go boloka o ile a ipotša gore ngwaga wo o latelago o boela sekolong. 45

[Mothopo: Boitlhamelo]

1.1.1 Tsopola mantšu TEMANENG YA 1 ao a hlalošwago ke mafoko ao a latelago:

(a) Tšhelete e be e le ye ntši. (1)
(b) Okaseke ke ngwana wa go hlokofalelwa ke batswadi. (1)
(c) Rakgadi wa Okaseke ke ngwana wa bofelo ka lapeng la gabo. (1)

1.1.2 Tšhelete yeo go bolelwago ka yona TEMANENG YA 1, Okaseke o e hweditše bjang? (1)

1.1.3 Go tšwa TEMANENG YA 2 ke ditiragalo dife TŠE PEDI tšeo di laetšago gore tšhelete e fetotše bophelo bja Okaseke? (2)

1.1.4 Tsopola seema TEMANENG YA 2 o be o fe le tirišo ya sona go hlaloša maikutlo a rakgadi wa Okaseke. (2)

1.1.5 Ka morago ga go bala TEMANA YA 3, laetša ka moo Okaseke a šomišitšego tšhelete bošaedi ka gona. Dintlha TŠE PEDI FELA. (2)

1.1.6 Ponelopele ya gago ke efe mabapi le bophelo bja Okaseke morago ga gore a felelwe ke tšhelete? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

1.1.7 Akaretša diteng tša TEMANA YA 4 ka dintlha TŠE PEDI. (2)

1.1.8 Go ya ka TEMANA YA 5, ke madimabe afe ao a wetšego Okaseke ge a le Kapa ka ntle le go loba tšhelete. Efa TŠE PEDI. (2)

1.1.9 Ke thušo efe yeo e ka fiwago Okaseke morago ga go loba tšhelete ye kaaka? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

1.1.10 Maikutlo a gago ke afe ~~ka~~ morago ga go bala SETSWELETSWA sa ka godimo? (2)

1.2 Lekodišiša seswantšho se sa ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA B

[Mothopo: *www.google.co.za*]

1.2.1 Ke eng seo se tšweletšwago ke seswantšho se sa ka godimo?

Kgetha karabo ya maleba:

A Tšhelete le mošomi
B Thuto le tšhelete
C Thuto le ditlamorago
D Ithute botse (1)

1.2.2 Bapetša diteng tša SETŠWELETŠWA SA A TEMANA YA 2 le SETŠWELETŠWA SA B. (2)

1.2.3 Efa mohola wa thuto go ya ka SETŠWELETŠWA SA B. (2)

1.2.4 Ke maele afe ao o ka a fago bafsa o lebeletše SETŠWELETŠWA SA B? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)

1.2.5 Ke eng seo se re laetšago gore go bolelwa ka thuto SETŠWELETŠWENG SA B. (1)

1.2.6 Na o a dumela gore tšhelete e ka fetola motho. Fahlela karabo ya gago ka mabaka a MABEDI. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Akaretša temana ye e latelago ka go tšweletša dikgopolokgolo tšeo di laetšago **bohlokwa bja dipoelo tša thlahlobo ya gare ga ngwaga ya mphato wa marematlou**.

ELA HLOKO:

1. Kakaretšo ya gago e be le dintlha tše 7 gomme e se fete mantšu a 90.
2. Ngwala ka tsela ya temana.
3. Se ngwale hlogo ya kakaretšo.
4. Bontšha palo ya mantšu mafelelong a kakaretšo.
5. Kakaretšo e be ka mantšu a gago.

SETŠWELETŠWA SA C

DIPOELO TŠA MAREMATLOU TŠA GARE GA NGWAGA

Ngwaga wo mongwe le wo mongwe barutwana ba ngwala ditlhahlobo tša bona tšeo di tlo go ba fa dipoelo. Dipoelo tšeo ke tšona di ba dumelelago go ya mphathong wo o latelago goba go boeletša wo ba le go go wona.

Barutwana ba mphato wa marematlou le bona ba ngwala ditlhahlobo tše tharo ka ngwaga. Ba ngwala tlhahlobo ya gare ga ngwaga, ya boitokišetšo le ya mafelong a ngwaga. Dipoelo tša gare ga ngwaga ke tšona tšeo di laetšego gore moithuti o ikemišeditše ga kaakang ka dithuto tša gagwe. Dipoelo tša tlhahlobo ye ya gare ga ngwaga di bohlokwa go barutwana ba marematlou. Re adime tsebe re go tšee kgopu ka bohlokwa bja dipoelo tša marematlou tša gare ga ngwaga.

Dipoelo tše di hlohleletša batswadi gore ba thekge barutwana dithutong tša bona ka mehla. Akere batswadi ka moka ba duma go bona bana ba bona ba tšweletše gabotse mafelelong a ngwaga. Go ba bonolo kudu go bona ge ba tseba seo ba yago go se bona ka tlhahlobo ya makgaolakgang. Di laetša barutwana gore ba kgonne goba ba šitilwe kae, akere ba fiwa matlakala ao ba bego ba arabela go wona ge ba fihla sekolong morago ga ditlhahlobo. Dipoelo tše di thuša barutwana go kaonafatša mekgwanakgwana ya bona ya go ithuta gomme seo se thuša go hlabolla le go oketša meputso ya bona. Dipoelo tše di hola gape barutwana ka kgetho ya bokamoso bja bona ka ge ba kgona go bona gore ba kgona dithutwana dife. Di ba gapeletša go beakanya nako ya bona ya go ithuta gabotse. Ba tla beya nako ye ntši go dithutwana tšeo di ba fago mathata eupša ba sa tlogele tšeo ba di kgonago morago. Go šomišwa dipoelo tše tša gare ga ngwaga go dira dikgopelo tša sekgoba sa boithuti kua dikholetšheng le diyunibesithing. Ge dipoelo tša morutwana di sa kgahliše di mo thibela go bewa lenaneong la bao ba letetšego go fiwa sekgoba sa boithuti.

Dipoelo tše tša gare ga ngwaga di tiiša kwano le segwera gare ga barutwana. Bao ba kgonago dithutwana tše di itšego ba kgona go thuša bao di ba tshwenyago ke moka mošito wa tšwelapele. Go a thabiša go bona barutwana ba ratana ebile ba thekgana ka maikemišetšo a go rema tlou ye.

[Mothopo: Boitlhamelo bja go ba le dinyakišišo]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

- Dithekniki tša papatšo le khathune.
- Tlotlontšu le tšhomišo ya polelo.
- Dibopego tša lefoko.
- Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo

POTŠIŠO YA 3

Lebeledišiša papatšo ye ya ka tlase gore o kgone go laetša mabokgoni a tlhathollo ya ditšweletšwa tša go bala le go bogelwa ka go araba dipotšišo.

SETŠWELETŠWA SA D

KGOKAGANO YA RENA YA INTHANETE YA GO SEPELA.

Ke ra yona router ya inthanete. Hwetša ya gago ka theko ya fase fase o dule o kgokagane kae kapa kae. Agee! Wifi router, e aga bokamoso bjo bokaone.

ETELA LEBENKELE LA KGAUSWI LA VODA GOBA O LELETŠE 079 912 1212.
Kitima!! ke wena o o nnoši o sa šomišego setšweletšwa sa rena!
(Dinyakwa le dipeelano di tla latela).

[Mothopo: *www.google.co.za*]

3.1 Naa ke eng seo se bapatšwago mo? Kgetha karabo ya maleba:

A Sellathekeng
B Leeto
C Seteišene sa terene
D Inthanete ya go sepela (1)

3.2 Efa mohola wa fonte ye kgolo le ye nnyane papatšong ye. (2)

3.3 Tsopola selokene mo papatšo ye. (1)

3.4 Naa “Agee!” ke seripa sefe sa polelo? Efa tirišo ya-sona. (2)

3.5 Ka dintlha TŠE PEDI o dumela gore mmapatši o kgonne go jabetša bareki? (2)

3.6 Na ke ka lebaka la eng mmapatši a šomišitše seswantšho se go bapatša wifi router ya gagwe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
[10]

POTŠIŠO YA 4

Lebeledišiša khathune ye ya ka tlase gore o tle o kgone go laetša mabokgoni a tlhathollo ya ditšweletšwa tša go balwa le go bogelwa ka go araba dipotšišo.

SETŠWELETŠWA SA E

[Mothopo: *www.google.co.za*]

4.1 Kgetha karabo ya maleba. Tirišo ya ditho tša mmele tša mosadi yo di laetša maikutlo afe?

A Kganyogo
B Makalo
C Manyami
D Lethabo (1)

4.2 Efa leina la sedirišwa seo se šomišwago ke monna le mosadi. (1)

4.3 Na kalo ya khathune ye e laetša lefelo lefe? Fahlela karabo ya gago. (2)

4.4 Bapetša sebopego sa PUDULA YA 1 le 2 go tšwa khathuneng ye. (2)

4.5 Tsopola leadingwa go PUDULENG YA 3, o be o le tliše ka polelo ya Sepedi. (2)

4.6 Ke eng seo se bontšhago gore batho ba ke mathomo ba kopana? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 5: TEMANA

Badišiša setšweletšwa se sa ka tlase gore o tle o kgone go laetša mabokgoni a kwešišo ya dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ka go araba dipotšišo.

SETŠWELETŠWA SA F

BASADI BA GO SWARA THIPA KA BOGALENG.

Basadi ba go raloka karolo ya go ba bomme le botate ka malapeng ke basadi ba go swara thipa ka bogaleng. Ga go bonolo go raloka karolo yeo efela ga ba nyefiše, ba tiiša. Bangwe bo tatago bana ba bona ba robetše boroko bjo bogolo.Bommago bana ba ba fetoga hlogo tša malapa a bona. Bangwe bo tatago bana ba ba tšhabetše. Basadi ba ba kakatlela ka bogale go netefatša gore bana ba robala ba jele. Ba kakatlela ka bogale go kgonthišiša gore dithuto tša bana di a lefelwa. Ba dira bonnete bja gore dinyakwa ka moka tša bana ba bona di a hwetšagala. Ba swere thipa ka bogaleng go netefatša gore bana ba apara bohlweki ka mehla gore ba se segwe ke batho. Le ge mešomo ya bona e sena letseno la go bonagala efela ba leka ka mešegofela gore bana ba se hlaelwe ke selo mo bophelong. Godimo ga tše ka moka ba kgotleletše ebile ga ba katakate ka sa morago. Se se re laetša gore ke nnete ge ba re kgotlelelo e tswala katlego.

[Mothopo: *www.goggle.co.za*]

5.1 Tsopola ledirišiši go tšwa temaneng, o be o laetše tšhomišo ya lona. (2)

5.2 Tšweletša lešupi lefokong la bobedi, o be o laetše le kgato ya seo se šupšago. (2)

5.3 Ngwala lefoko le le thaletšwego ka lebaka le le fetilego le le letlago. (2)

5.4 Efa lelatodi la lentšu le 'bonolo' o be o le šomiše lefokong la go kwagala. (2)

5.5 Šomiša lentšu le 'hlogo' mafokong a mabedi go tšweletša ditlhalošo tšeo di fapanego le ka mokgwa wo le šomišitšwego ka gona temaneng. (2)

[10]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30

PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70